

Universitat Autònoma de Barcelona
Facultat de Psicologia – Curs 2003/2004
Llicenciatura en psicologia

CONSTRUCCIÓ DE SÍMBOLS I SIGNES 26969

Data de la última revisió del programa: juliol-2002

Departament: Psicologia de l'Educació
Nom de l'Àrea: Psicologia Evolutiva i de l'Educació
Professors/es: Aurora Leal Garcia (Teoria i Pràctiques)

OBJECTIUS GENERALS DE L'ASSIGNATURA

- A- Estudi de l'evolució i la construcció d'alguns símbols i signes propis de la nostra cultura per part de l'individu. Aspectes cognitius, socio-afectius i representacionals que es troben implicats en aquesta construcció.
- B- Estudi dels mecanismes psicològics d'elaboració i d'interpretació d'aquests sistemes simbòlics per part de la població infantil i adulta.
- C- Utilització dels estudis anteriorment esmentats com a instrument d'anàlisi psicològica de les conductes de simbolització. Aquestes eines són de gran utilitat per tal de conèixer l'evolució normal i també possibles anomalies o retards de tipus representacional, que poden tenir conseqüències en el desenvolupament del joc, de la comprensió d'imatges i contes, del llenguatge oral, escrit, aritmètic, etc.
- D- Aportació d'enfocaments psicopedagògics i didàctics conseqüents, d'utilitat en les tasques de reeducació específica.

TEMARI

A: Representació, simbolització, arbitrariedad i convencionalitat en diferents sistemes simbòlics de la nostra cultura.

B: L'activitat simbòlica i representacional de l'individu. Els models organitzadors.

C: El llenguatge natural:

- 1. L'origen simbòlic de les primeres paraules i enunciats.
- 2. La construcció dels significats.
- 3. Les metàfores del llenguatge

D: La simbolització d'objectes i accions en el joc infantil.

E: La imatge i les representacions de l'individu.

- 1. Interpretació i comprensió de fotografies, il·lustracions gràfiques, còmics.
- 2. Interpretació i comprensió de pel·lícules, televisió.

F: L'expressió gràfica figurativa:

- 1. Origen històric i cultural de l'expressió gràfica.
- 2. El dibuix infantil: L'espai, les persones i els objectes. El temps. El moviment. Els estats interns de les persones. Les representacions socio-afectives.

G: L'expressió escrita:

- 1. Origen històric i cultural de l'escriptura.
- 2. L'escriptura infantil: aspectes icònics i arbitraris.
- 3. La simbolització gràfica de la parla: La paraula, la frase, el text.

H: L'expressió aritmètica:

1. Les primitives notacions aritmètiques.
2. Les escriptures aritmètiques infantils: numeració i operacions.

I: El paper de les representacions i les simbolitzacions en els processos de coneixement.

L'ordre de presentació dels temes pot variar respecte de l'exposat.

METODOLOGIA: A partir de materials que mostren diferents sistemes i conductes de simbolització, facilitats per la professora, l'alumnat interpretarà les esmentades conductes. S'estudiaran els principals conceptes teòrics que permeten entendre el significat de les conductes de simbolització i les implicacions psicològiques i pedagògiques corresponents.

PRÀCTIQUES

L'objectiu principal és el que l'alumnat tingui l'oportunitat de posar-se en situació d'observar i analitzar per si mateix les interpretacions i/o produccions de diferents sistemes de simbolització per part de persones de diferents edats.

L'alumnat, en petits grups, realitzarà un estudi de camp, bàsicament amb població infantil, sobre alguns dels temes del programa, basant-se en la metodologia i les exposicions portades a terme a les classes per la professora.

El treball final es lliurarà una setmana després de finalitzades les classes.

DOCÈNCIA TUTORIZADA

L'objectiu principal és que l'alumnat interessat en aprofundir en un dels temes específics de l'assignatura pugui dedicar-se plenament, orientat per la professora.

Es portarà a terme un estudi teòric i pràctic sobre un tema escollit pel propi estudiant. Això suposa el disseny d'unes pautes d'observació i d'una entrevista individual amb els subjectes que formen la població d'estudi; anàlisi de les conductes observades, interpretació de les mateixes, cerca de bibliografia, lectures i conclusions. Tot el procés serà orientat per la professora durant les hores dedicades a la DT.

El treball portat a terme a partir de la DT substituirà el treball de pràctiques, però no eximirà de l'assistència a les classes pràctiques, donat que en aquestes es complementa la comprensió dels conceptes teòrics.

AVALUACIÓ

- a) Un examen escrit (de tipus comprensiu, no memorístic) sobre els conceptes teòrics i els estudis pràctics portats a terme.
 - b) El treball elaborat a partir de les pràctiques o a partir de la docència tutoritzada.
- El valor de cadascuna de les proves és del 50%. Per aprovar tota l'assignatura cal aprovar les dues parts a i b. Si només s'aprova una de les parts, la nota es conserva per a la següent convocatòria.

S'avaluarà molt positivament la capacitat d'anàlisi de les conductes de simbolització en relació amb la teoria amb la qual s'interpreten.

BIBLIOGRAFIA

Textos que tracten sobre les representacions mentals. Permeten conèixer els mecanismes representacionals mitjançant els quals els subjectes comprenen un fenomen o un tipus de representació simbòlica.

- 1 - Moreno M, Sastre G., Bovet, M. y Leal A.: "Conocimiento y Cambio". Ed. Paidós. Barcelona 1998. (Bloc B) Sí: ① 12p.99; ② 11p.99; ③ 15p.00; ④ 5p.00
- 2 - Moreno Marimón M. De las estructuras a los modelos organizadores. A: "Cuadernos de Pedagogía" N° 244 / Febrero (Bloc B) CITA INCOMPLETA. NO
- 3 - Perner "Comprender la mente representacional". Barcelona. Paidós 1994. (Blocs B, E) Sí ① 22p.96; ② 27p.96; ③ 22p.96

Textos que tracten sobre els sistemes de simbolització: els símbols i els signes.

- 4 - Eco U. "Signo" Labor . 1988. (Bloc A) Sí: ① 4p.93; ② 12p.92; ③ capseta 16p.92; ④ 380p.94; ⑤
- 5 - Leal A. "Construcción de sistemas simbólicos. La lengua escrita como creación" Ed. Gedisa. Barcelona 1987. (Blocs A, C, G, I) Sí ① 48p.93; ② 50p.92; ③ 19p.00
- 6 - Leal A. i Sastre G.: Una aproximació piagetiana al sorgiment del símbol. "Revista catalana de Psicoanàlisi", Vol IX. Núm, 1-2. 1992. (Blocs A, I) Sí

Tractat sobre joc simbòlic i exposició de treballs experimentals que permeten entendre els aspectes representacionals que són a la base del joc simbòlic:

- 7 - Elkonin D. B.: "Psicología del Juego". Aprendizaje, Visor. Madrid 1980 (Bloc D) Sí: ① 14p.93; ② 16p.93;

Textos que permeten conèixer i interpretar els mecanismes representacionals d'elaboració del dibuix infantil, i valorar la seva evolució.

- 8 - Bombi A.S. y Pinto G. (1993) "Los colores de la amistad". Madrid. Visor. (Bloc F) Sí ① 13p.01
- 9 - Fortuny J. El dibujo como expresión del pensamiento. A: M. Moreno.(Coord.) "Ciencia Aprendizaje y Comunicación". Ed. Laia. Barcelona 1988. (Bloc F) Sí ① 22p.93
- 10 - Leal A. (1998) Lenguajes para sentir y pensar. A. "Cuadernos de Pedagogía". N° 271 / Julio Agosto. (Bloc F) Sí
- 11 - Widlöcher D. : "Los dibujos de los niños". Barcelona. Herder 1978. (Bloc F). Sí ① 38p.92; ② 38p.93; ③ perdut; ④ perdut; ⑤ 23p.93; ⑥ 20p.93

Textos que aborden els codis de la imatge, útils per entendre les interpretacions que la població infantil porta a terme sobre diversos tipus d'imatge:

- 12 - Greenfield M. P. "El niño y los medios de comunicación" Ed. Morata. Madrid. 1985 (Bloc E) ② perdut; ③ 20p.92; ④ 12p.92; ⑤ 22p.92; ⑥ 19p.92; ⑦ 22p.92; ⑧ 21p.93.
- 13 - Gubern R. "El lenguaje de los comics" Rd. Península. 1982. (Bloc E) Sí ① 23p.93; ② 8p.92
- 14 - Torres E. y Conde E. (1994) Medios audiovisuales y desarrollo social. A: Mª José Rodrigo (ed.) "Contexto y Desarrollo Social". Ed. Síntesis. Madrid. (Bloc E). Sí ① 34p.97; ② 3p.98; ③ 35p.97
- 15 - Zunzunegui S. (1989) "Pensar la imagen". Cátedra. UPV Madrid. (Bloc E) Sí ① 21p.93; ② 6p.01

Textos que tracten sobre els mecanismes de producció de sistemes gràfics de simbolització, bàsics pels aprenentatges escolars.

- 16 - Garton A. Y Pratt C. (1991) "Aprendizaje y proceso de alfabetización" Paidós. (Bloc G) Sí ① 69p.93; ② 51p.95; ③ 37p.97
- 17 - Leal A. "Construcción de sistemas simbólicos. La lengua escrita como creación" Ed. Gedisa. Barcelona 1987. (Blocs A, C, G, I) Sí ① 19p.00
- 18 - Sastre G.: Las escrituras aritméticas. A: "Enciclopedia Práctica de Pedagogía". Ed. Planeta. Vol II. Barcelona 1988. (Bloc H) Sí ① edós; ② edós; ③ perdut.
- 19 - Sellarés R. Bassedas M.: La construcción de sistemas numéricos en la historia y en los niños. A: "La Pedagogía Operatoria" (M.Moreno, coord.) Barcelona. Laia 1989. (Bloc H) NO

Textos que tracten el llenguatge des d'una perspectiva de la construcció dels significats per part del subjecte. Tanmateix són d'utilitat per treballar els aspectes representacionals implicats en el llenguatge natural.

- 20 - Lakoff G. and Johnson M. "Metáforas de la vida cotidiana". Madrid Cátedra. 1986 (Bloc C) sí ① 46p93 ; ② 29p95 ; ③ 35p.92 ; ④ 27p93 ; ⑤ 24p95
- 21 - Oleron "El niño y la adquisición del lenguaje". Morata 1985. (Bloc C) sí ① 20p92 ; ② 2p.92 ; ③ 17p93
- 22 - Piaget J. "La Formación del Símbolo en el niño" Labor. 1988. (Bloc C) ④ 27p93
sí ① 38p92 ; ② 60p92 ; ③ Depòsit 7p94 ; ④ 22p93 ; ⑤ 17p93.